

УДК 330.131.3

Б. В. Хахула,
аспірант, Білоцерківський національний аграрний університет

DOI: 10.32702/2306-6792.2018.20.55

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ КРАЇНИ

B. Khahula,
postgraduate student, BilaTserkva National Agrarian University

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL APPROACHES TO STATE MANAGEMENT OF ECONOMIC PROCESSES OF THE COUNTRY

Статтю присвячено формуванню теоретико-методичних підходів державного управління економічними процесами країни. Світовий досвід свідчить про підвищення ролі держави у функціонуванні національної економіки країн, особливо в період подолання кризових явищ. Саме держава виступає гарантом забезпечення існування свободи конкуренції і розвитку ринкових відносин.

Західна класична макроекономічна теорія передбачає дві альтернативні концепції економічного регулювання — монетаризм та кейнсіанство. Класична теорія ідеалізує стихійний ринковий механізм. Так, економіка, на думку представників цього теоретичного підходу, завжди тяжіє до рівноважного стану. Класичний підхід передбачає, що економіка самостійно, без втручання ззовні, буде рухатися до точки рівноваги.

Однак ринкова організація економіки не здатна забезпечити рівновагу всіх елементів системи. Передумовами ринкової свободи та її об'єктивними обмеженнями у концепції Сміта є поділ праці та приватна власність. Поділ праці дає можливість кожному індивіду, який спеціалізується на конкретному виді праці та підвищує її продуктивність, обмінюватися різними продуктами із іншими суб'єктами господарювання. Приватна власність створює основу для відокремлення результату праці в його товарно-грошовій формі.

У процесі дослідження ролі держави в економіці виявлено наявність двох теоретичних підходів. Так, прихильники державної активності виходять із "провалу ринку", а неоконсерватори обґрунтовують необхідність приватизації і дерегулювання, роблячи наголос на "провалі держави". Обидва підходи, без сумніву, можуть існувати, але абсолютизація дії ринкового або державного регулювання так само, як і його недооцінка, не мають достатніх підстав.

Держава виконує регульовальні функції на відповідних ринках за допомогою адміністративних й економічних методів. Проте найбільш доцільним є використання економічних методів. Економічні методи регулювання адекватні природі ринку. Вони безпосередньо впливають на кон'юнктуру ринку і через неї побічно на виробників та споживачів товарів і послуг.

The article is devoted to the formation of theoretical and methodological approaches of state management of economic processes of the country. World experience shows the role of the state in the functioning of the national economy of the countries, especially during the period of overcoming crisis phenomena. Exactly the state guarantees the existence of free competition and the development of market relations.

Western classical macroeconomic theory provides for two alternative concepts of economic regulation — monetarism and Keynesianism. Classical theory idealizes the spontaneous market mechanism. So, the economy, in the opinion of the representatives of this theoretical approach, always tends to equilibrium. The classical approach assumes that the economy itself, without external interference, will move to a point of equilibrium.

However, the market economy organization is not able to balance all elements of the system. The preconditions for market freedom and its objective constraints in Smith's concept are division of labor and private property. The division of labor enables each individual, who specializes in a particular type of work and increases its productivity, to exchange various products with other economic entities. Private property creates the basis for separating the result of labor in its commodity-money form.

In the process of studying the role of the state in the economy it was revealed the existence of two theoretical approaches. Supporters of state activity proceed from the "failure of the market". While neo-conservatives substantiate

the necessity of privatization and deregulation, meaning the "failure of the state". Both approaches, of course, can exist, but the absolutisation of the action of market or state regulation, as well as its underestimation, do not have sufficient reasons.

The state performs regulatory functions on the relevant markets through administrative and economic methods. However, the most expedient is the use of economic methods. Economic methods of regulation are adequate to the essence of the market. They directly affect the market situation and through it indirectly affect producers and consumers of goods and services.

Ключові слова: держава, методи, моделі, економічні процеси, ринок.
Key words: state, methods, models, economic processes, market.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Державне регулювання економіки в Україні є необхідною умовою забезпечення соціально-економічного розвитку. Світовий досвід свідчить про підвищення ролі держави у функціонуванні національної економіки країн, особливо в період подолання кризових явищ. Саме держава виступає гарантом забезпечення існування свободи конкуренції і розвитку ринкових відносин. Закономірності функціонування ринкового механізму викликають ряд негативних зовнішніх ефектів, які перш за все руйнують сам ринковий механізм і конкурентне середовище. Подолання цих наслідків можливо тільки шляхом втручання ззовні, яке може здійснювати держава. Отже, ринок не може виступати єдиним ефективним механізмом регулювання економічних процесів. Логічне з'єднання ринкового і державного регулювання в сучасному світі є основою стабільного соціально-економічного розвитку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Різномічні грані важливої економічної проблеми ролі і місця держави у забезпечення функціонування ринку знайшли висвітлення у наукових працях вітчизняних та іноземних науковців. Концептуальна основа державного регулювання ринкової економіки сформована ще зарубіжними фундаменталістами Дж. М. Кейнсом, Р. Кемпбеллом, А. Маршаллом, П. Самуельсоном, А. Файодем, М. Кондратьєвим, В. Леонтьєвим і вітчизняними науковцями В. Базилевичем, В. Гейцем, А. Гальчинським, І. Лукіновим та багатьма іншими.

Однак зміна вектора державного розвитку актуалізує сучасні підходи до проблем дослідження з урахуванням необхідності розв'язання низки завдань щодо реформування регулятивних інструментів забезпечення збалансованого розвитку ринку.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою дослідження є розробка теоретичних, методологічних положень і практичних рекомендацій щодо використання методів державного регулювання економічної процесів країни.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Вперше потреба в науковому обґрунтуванні межі державного управління життям суспільства, включаючи економіку, з'явилася за феодального устрою — наприкінці XVI — на початку XVII ст. Саме з цим пов'язані свободолюбиві ідеї Д. Локка, Т. Гоббса (Англія) і Ш. Монтеск'є, Д. Дідро (Франція), Вольтера про необхідність лібералізації суспільного життя. Вони розглядали свободу як необхідний елемент всієї сукупності індивідуальних прав і свобод, які виходять із самої природи людини [1; 2]. Ідеї пріоритету економічної свободи були обґрунтовані у працях Д. Норса, П. Баугільбера, Б. Гурне, Ф. Кене [3]. Не акцентуючи увагу на філософських ідеях економістів того часу, зазначимо, що вони, як фізіократи, передбачали, з одного боку, митну лібералізацію вільного ринку зерна, а з іншого — мінімальне державне обмеження свободи правовими методами. Вважається, що саме Гурне увів термін *laissez faire*, що означає обмежену роль держави в економіці.

Західна класична макроекономічна теорія передбачає дві альтернативні концепції економічного регулювання — монетаризм та кейнсіанство. Класична теорія ідеалізує стихійний ринковий механізм. Так, економіка, на думку представників цього теоретичного підходу, завжди тяжіє до рівноважного стану. Класичний підхід передбачає, що економіка самостійно, без втручання ззовні, буде рухатися до точки рівноваги. На певному етапі економічних відносин наприкінці XVIII ст. монетаристський

принцип "laissez faire, laissez passer" (у перекладі з французького — нехай кожний йде своїм шляхом) повністю виключав можливість макроекономічного регулювання економіки. Цю ідею вичерпно обґрунтував Адам Сміт у праці "Дослідження про природу і причини багатства народів". Сутність вчення Сміта полягає в тому, що "ринкова система здатна до саморегулювання, в основі якої лежить "невидима рука" — особистий інтерес, пов'язаний із прагненням одержати прибуток. Він є основною мотивуючою силою економічного розвитку... Економіка буде функціонувати ефективніше, якщо виключити державне регулювання. Найкращий варіант — це дотримуватися політики невтручання держави...". Сутність такої теорії у спрощеному вигляді можна звести до наступного: якщо товаровиробники бачать, що за існуючими цінами їх товари більше не купуються, то вони за власною ініціативою використовують обидва механізми коригування, а саме: знижують як обсяги виробництва продукції, так і ціни на неї. Отже, жоден із економічних агентів не має стимулу відхилитися від точки рівноваги, яка визначає одночасно і загальний рівень цін, і розміри валового продукту [4, с. 332].

Однак ринкова організація економіки не здатна забезпечити рівновагу всіх елементів системи. Передумовами ринкової свободи та її об'єктивними обмеженнями у концепції Сміта є поділ праці та приватна власність. Поділ праці дає можливість кожному індивіду, який спеціалізується на конкретному виді праці та підвищує її продуктивність, обмінюватися різними продуктами із іншими суб'єктами господарювання. Приватна власність створює основу для відокремлення результату праці в його товарно-грошовій формі. Обмеження економічної свободи, на думку А. Сміта, може здійснюватися державою. Примусове обмеження економічної свободи необхідне тоді, коли свобода одних індивідумів подавляється іншими суб'єктами. У деяких випадках можливе й обмеження зовнішньої торгівлі державним протекціонізмом, коли це є відповідним заходом на введення іноземною державою митних бар'єрів або необхідністю захисту слабких галузей промисловості. Функціям державного регулювання відводиться "захисний" характер.

У основу неокласичної моделі відтворення покладено закон Сея, який сформульовано ще 1800 р., згідно з яким пропозиція товарів породжує попит. Цей закон передбачає, що споживачі витрачають лише свій дохід і витрачають його повністю. Однак реально більшість людей робить накопичення, зберігаючи части-

ну доходів, а підприємці часто використовують позикові кошти [5].

Смітівське трактування державного регулювання поступово коригувалося. Послідовників А. Сміта відносять до так званої класичної школи, пов'язаної з іменами Д. Рікардо, Ж. Сея, Д. Мілля, А. Маршалла, ідеї якої знайшли подальший розвиток у ряді сучасних неокласичних концепцій (монетаризм, теорія раціональних очікувань та ін.).

Так, Д. Мілля звернув увагу на можливі випадки "безсилля ринку". Тому, з одного боку, він підтримував принцип мінімального втручання держави в економіку, а з іншого — обґрунтував необхідність регулювання сфери освіти і соціально-трудомих відносин, що виділяло його позицію із постулатів прихильників класичної доктрини. Ідея про те, що економічна свобода має цінність, оскільки вона корисна, обґрунтована Д. Міллем в трактаті "Про свободу" [6, с. 114] й характеризує своєрідність підходу економістів класичної школи до її змісту, який з деякими модифікаціями поширюється і на сучасну неокласичну школу. Такий методологічний підхід ґрунтується на твердженні, що вільний ринок, здатний до саморегулювання, є найбільш ефективним способом організації господарства.

Інший методологічний підхід до вирішення питання державного обмеження свободи в суспільстві відрізняє представників історичної школи (Мюллер А., Ліст Ф.). З позиції Ф. Ліста, "окрема людина ... не завжди вільною діяльністю сприяє інтересам суспільства ..., у тисячах випадків державна влада бачить себе змушеною обмежувати приватну промисловість" [7, с. 242—243]. У системі обмеження господарської свободи Ф. Ліст приділяв особливо велику увагу протекціонізму, який покликаний сприяти розвитку нових галузей промисловості та сільськогосподарства, залученню капіталів і продуктивних сил із-за кордону. Отже, в концепції представників історичної школи державне регулювання трактується як обмеження господарської свободи державою з метою розвитку продуктивних сил країни.

Серед існуючих підходів до розкриття проблеми економічної свободи можна відзначити маржиналістський підхід представників австрійської школи (Менгер К., Бем-Беварк Е. і Візер Ф.). Державні обмеження свободи у концепції австрійської школи були мінімальними. К. Менгер, наприклад, вважав, що "суспільні відносини змінюються і удосконалюються найкращим чином лише тоді, коли цей процес здійснюється не навмисно" [8, с. 129]. У цьому

випадку розглядається ідея "спонтанності" економічного розвитку і пріоритету ринкового механізму саморегулювання, яка в ХХ ст. була розкрита в конкурентній стратегії Ф. Хайека [9].

Значний інтерес становлять погляди інституційного напрямку (Веблен Т., Коммонс Д. та ін.), які аналізують економічну свободу та її обмеження із позицій рівних стартових можливостей вибору індивідів. Вони не виділяли об'єктивних обмежень ринкової свободи, однак її ступінь в інституційній концепції залежить від якості ринкового середовища, яке змінюється у процесі розвитку економічної системи. У розумінні інституціоналістів ринок є не нейтральним механізмом розподілу ресурсів, а соціальним інститутом, який набуває глибоких змін разом із інституційною системою суспільства. При цьому в умовах високо-розвиненої економіки, де вирішальний вплив мають великі компанії, посилюється роль неринкових регуляторів економічних процесів. У монополістичній економіці, в якій саморегулюючі ринкові сили не працюють, на думку французького інституціоналіста Ф. Перру, необхідним є механізм соціального контролю, який би дав можливість використовувати потенційні можливості ринку, усуваючи його негативні риси і компенсуючи недоліки. Тому об'єктивно необхідні такі обмеження ринкової свободи, як створення системи соціального захисту від безробіття та використання системи індикативного планування на мікрорівні [10].

До кінця ХІХ ст. систематизуються і поглиблюються думки про об'єктивні та державні обмеження ринкової свободи. Так, А. Маршалл ввів поняття економічної свободи в предмет науки й визначив її "як свободу виробництва і підприємництва", об'єктивно обмежену необхідністю співпраці та асоціацій [11, с. 103]. Такі теоретичні зміни були зумовлені змінами загальних умов господарювання, концентрацією виробництва, монополізацією економіки, загостренням соціальних проблем. Внаслідок цього кінець ХІХ ст. став періодом значного зростання масштабів регулювання, які поширилися, як вказує А. Карсон, на ринок у цілому (антимонопольне регулювання), та на певні галузі господарства (залізничний, водний транспорт, виробництво електроенергії та ін.).

Представники неокласичного напрямку почали розглядати проблему поєднання свободи та її обмежень на рівні суспільного добробуту. Грунтуючись на ідеї про невідповідність приватної та суспільної вигоди, Г. Сіджуїк показав, що система економічної свободи і конку-

ренції має певні недоліки. Вона "не забезпечує ефективного вирішення багатьох типів проблем виробництва", "нічого не говорить про ... ефективний розподіл суспільного багатства" "забезпечує всім свободу купівлі-продажу, але не рівності можливостей" [12, с. 76]. Тому завданням держави у ХХ ст., з його точки зору, стає ліквідація негативних наслідків свободи і певне вирівнювання економічних можливостей для кожного підприємця та індивіда.

З точки зору А. Пігу, державне обмеження ринкової свободи необхідне для створення "суспільних благ", усунення негативних наслідків побічних ефектів ринку (професійні захворювання, травми на виробництві, забруднення навколишнього середовища, безробіття і т.д.), рівномірнішого розподілу національного доходу [13]. Формами обмеження ринкової свободи, на його переконання, може бути державний контроль (прямий — у випадку регулювання діяльності монополій на ринку, непрямий — за допомогою податків і субсидій) і державне підприємство. Вибір методів залежатиме від масштабів втручання, характеру галузі, яка потребує регулювання, об'єктивних оцінок компетентності органів, що здійснюють втручання, й ефективності реалізації поставлених цілей. У ХХ ст. постулати неокласичної школи виявилися невід'ємними аргументами на користь поєднання державного обмеження і свободи господарюючих суб'єктів у змішаній економіці. Стало очевидним, що економічна свобода можлива лише за умов складної й динамічної системи її державних обмежень у сфері виробництва національного багатства та його розподілу.

Нова епоха в розвитку теорії і практики державного регулювання пов'язана з ім'ям Д. Кейнса. У своїй праці "Загальна теорія зайнятості, процента і грошей" він поставив під сумнів провідний постулат неокласичної школи про спроможність ринкового механізму до саморегулювання і довів неможливість самоцілення економіки. Д. Кейнс розглядав поєднання свободи і несвободи як "взаємодію стихійного і свідомого, виходячи із моделі недосконалої конкуренції, якій не притаманний стихійний механізм відновлення рівноваги" [14, с. 217]. Центральним положенням кейнсіанської економічної теорії також є поняття макроекономічної рівноваги. Основним питанням макроекономічного аналізу Дж. Кейнс розглядав взаємний зв'язок між запланованими витратами і національним продуктом. Погоджуючись із трактуванням даного вчення теоретиками економічної теорії, можна зробити вис-

новок, що в основу кейнсіанського підходу покладено припущення, що рівень цін постійний, річний фактичний обсяг національного виробництва, який в свою чергу відповідає розмірам доходу. Вважаємо, що за такого підходу не враховується також вплив зовнішньої торгівлі. Згідно з цією моделлю "доходи-витрати", рівновага в макроекономіці настає тоді, коли сукупні витрати дорівнюють національному продукту [15].

Основними характерними рисами кейнсіанської моделі регулювання є: по-перше, висока частка національного доходу, яка розподіляється через державний бюджет; по-друге, формування державного підприємства на основі створення державних і змішаних підприємств; по-третє, широке використання кредитно-фінансових і бюджетно-фінансових регуляторів для стабілізації економічної кон'юнктури, згладжування циклічних коливань, підтримання високих темпів зростання і високого рівня зайнятості.

Кейнсіанська модель державного регулювання застосовувалася країнами Заходу більше двох післявоєнних десятиріч. У багатьох країнах приймалися закони, які закріплювали функції підтримки повної зайнятості й антициклічного регулювання за органами управління економікою, держава забезпечувала виконання питань охорони праці, надання допомоги бідним, було націоналізовано окремі галузі.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження ролі держави в економіці виявлена наявність двох теоретичних підходів. Так, прихильники державної активності виходять із "провалу ринку", а неоконсерватори обґрунтовують необхідність приватизації і дерегулювання, роблячи наголос на "провалі держави". Обидва підходи, без сумніву, можуть існувати, але абсолютизація дії ринкового або державного регулювання так само, як і його недооцінка, не мають достатніх підстав. Розвиток ринкової економіки в другій половині ХХ ст. виявив тенденцію до розширення масштабів діяльності й посилення ролі держави в економічній сфері. При цьому мета держави в ринковій економіці — не коригувати ринковий механізм, а створювати умови для його вільного функціонування.

Держава виконує регулювальні функції на відповідних ринках за допомогою адміністративних й економічних методів. Проте найбільш доцільним є використання економічних методів. Економічні методи регулювання адекватні природі ринку. Вони безпосередньо впли-

вають на кон'юнктуру ринку і через неї побічно на виробників та споживачів товарів і послуг. За допомогою важелів фінансово-кредитної, податкової, цінової, інвестиційної, зовнішньоекономічної політики держава впливає на певні економічні інтереси та стимули, впливаючи на поведінку суб'єктів господарювання як виробників, так і споживачів, а не безпосередньо на саме виробництво і споживання.

Література:

1. Сухий П.О. Структура, функції та основні чинники формування агропродовольчого ринку / П.О. Сухий [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://collectedpapers.com.ua/wp-content/uploads/2013/10/022_527_Suhy.pdf
2. Губський Б.В. Аграрний ринок / Б.В. Губський. — К.: Нора-прінт, 1998. — 203 с.
3. Сухий П.О. Аграрний ринок України: споживчий попит та продовольча безпека України / П.О. Сухий / Географічні проблеми сталого розвитку: зб. наук. праць: у 4 т. — К.: ВГЛ Обрії, 2004. — Т.3. — С. 86—89.
4. Березін О. В. Продовольчий ринок України: теоретико-методологічні засади формування і розвитку: монографія / Березін О.В. — К.: Центр учбової літератури, 2008. — 184 с.
5. Гайдуцький П.І. Формування та розвиток аграрного ринку / П. І. Гайдуцький // Економіка АПК. — 2004. — № 3. — С. 4—15.
6. Войтович Р.В. Вплив Глобалізації на розвиток сучасного світу / Р.В. Войтович [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2013/06/blog-post.html>.
7. Еволюція ринкових інститутів в Україні: монографія: у 2 ч. Ч. 1 / [В.В. Небрат, Н.А. Супрун та ін.]; за ред. канд. екон. наук В.В. Небрат; НАН України; Ін-т екон. та прогнозув. — К., 2012. — 332 с.
8. Стукач В.Ф. Институциональная структура регионального агропродовольственного рынка: монография / В.Ф. Стукач, Е.А. Гришаев. — Омск: Сфера, 2008. — 222 с.
9. Леонтьева Л.А. Взаимодействие сельхозтоваропроизводителей на продовольственном рынке: монография / Л.А. Леонтьева, Д.В. Шпаковский. — Оренбург: Изд. центр ОГАУ, 2010. — 165 с.
10. Стійкість фінансових ринків України та механізми її забезпечення / [О.І. Барановський, В.Г. Барановська, Є.О. Бублик та ін.]; за ред. д-ра екон. наук О.І. Барановського; НАН України; Ін-т екон. та прогнозув. — К., 2010. — 492 с.
11. Геєць В.М. Вихід з кризи (роздуми над актуальним у зв'язку з прочитаним / В.М. Геєць,

А.А. Гриценко // Економіка України. — 2013. — № 6 (619). — С. 4—19.

12. Осташко Т.О., Волощенко Л.Ю., Ленівова Г.В. Внутрішній агропродовольчий ринок України в умовах СОТ / [Осташко Т.О., Волощенко Л.Ю., Ленівова Г.В.]; НАН України; Ін-т екон. та прогнозув. НАН України. — К., 2009. — 208 с.

13. Кирилюк Є.М. Аграрний ринок в умовах трансформації економічних систем: монографія. — К.: КНЕУ. — 2013. — 571 с.

14. Шпикуляк А.Г. Інституції аграрного ринку: монографія / О.Г. Шпикуляк. — К.: ННЦ Ін-т аграрної економіки, 2009. — 480 с.

15. Супіханов Б.К. Розвиток ринків аграрної продукції: монографія. — 2-ге вид., допов та переробл. — К.: ННЦ ІАЕ, — 2009. — 530 с.

References:

1. Sukhyj, P.O. (2013), "Structure, functions and main factors of formation of the agro-food market", available at: http://collectedpapers.com.ua/wp-content/uploads/2013/10/022_527_Suhypdf (Accessed 30 Sept 2018).

2. Hubs'kyj, B.V. (1998), *Ahrarnyj rynek [Agrarian market]*, Nora-print, Kyiv, Ukraine.

3. Sukhyj, P.O. (2004), "Agrarian Market of Ukraine: Consumer Demand and Food Security of Ukraine", *Heohrafichni problemy staloho rozvytku*, vol. 3, pp. 86—89.

4. Berezin, O.V. (2008), *Prodovol'chij rynek Ukrainy: teoretyko-metodolohichni zasady formuvannia i rozvytku [The food market of Ukraine: theoretical and methodological principles of formation and development]*, Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.

5. Hajduts'kyj, P.I. (2004), "Formation and development of the agrarian market", *Ekonomika APK*, vol. 3, pp. 4—15.

6. Vojtovych R.V. (2013), "Impact of globalization on the development of the modern world", available at: <http://www.vidkrytichi.org.ua/2013/06/blog-post.html> (Accessed 30 Sept 2018).

7. Nebrat, V.V. and Suprun, N.A. (2012), *Evolutsiia rynkovykh instytutiv v Ukraini [Evolution of market institutions in Ukraine]*, vol.1, NAN Ukrainy; In-t ekon. ta prognosuv. — K., Kyiv, Ukraine.

8. Stukach, V.F. and Hryshaev, E.A. (2008), *Ynstytutsional'naia struktura rehional'noho ahroprodovol'stvennoho rynku [Institutional structure of the regional agri-food market]*, Sfera, Omsk, Russia.

9. Leont'eva, L.A. and Shpakovskyj, D.V. (2010), *Vzaymodejstvye sel'khozovoproizvoditel'ev na prodovol'stvennom rynke [Interaction of agricultural producers in the food market]*, Yzd. tsentr OHAU, Orenburh, Russia.

10. Baranovs'kyj, O.I. Baranovs'ka, V.H. and Bublik, Ye.O. (2010), *Stijkist' finansovykh rynkiv Ukrainy ta mekhanizmy ii zabezpechennia [Stability of financial markets of Ukraine and mechanisms for its provision]*, NAN Ukrainy; In-t ekon. ta prognosuv., Kyiv, Ukraine.

11. Heiets', V.M. and Hrytsenko, A.A. (2013), "Out of the crisis (reflection on the actual in connection with the read)", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 6 (619), pp. 4—19.

12. Ostashko, T.O. Voloschenko, L.Yu. and Lienivova, H.V. (2009), *Vnutrishnij ahroprodovol'chij rynek Ukrainy v umovakh SOT [The domestic agro-food market of Ukraine under the conditions of the WTO]*, NAN Ukrainy; In-t ekon. ta prognosuv. NAN Ukrainy, Kyiv, Ukraine.

13. Kyryliuk, Ye.M. (2013), *Ahrarnyj rynek v umovakh transformatsii ekonomichnykh system [Agrarian market in conditions of transformation of economic systems]*, KNEU, Kyiv, Ukraine.

14. Shpykuliak, A.H. (2009), *Instytutsii ahrarnoho rynku [Institutions of the agrarian market]*, NNTs In-t ahrarnoi ekonomiky, Kyiv, Ukraine.

15. Supikhanov, B.K. (2009), *Rozvytok rynkiv ahrarnoi produktsii [Development of markets for agrarian products]*, NNTs ІАЕ, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 08.10.2018 р.

ПЕРЕДПЛАТА

ВИДАННЯ МОЖНА ПЕРЕДПЛАТИТИ З БУДЬ-ЯКОГО МІСЯЦЯ!

— ЧЕРЕЗ РЕДАКЦІЮ (ТЕЛ. 458-10-73);

— ЧЕРЕЗ ДП "ПРЕСА"
(У КАТАЛОЗІ ВИДАНЬ УКРАЇНИ);

— ЧЕРЕЗ ПЕРЕДПЛАТНІ АГЕНТСТВА